

Таким чином, можна зробити висновок, що фінансовий і господарський контроль є складовими частинами економічного контролю.

Висновки. Виходячи із наведеного вище, можна констатувати, що суть економічного контролю можна визначити як фактор впливу на функції управління економічними процесами, що здійснюється через системи контрольних дій з метою забезпечення подальшого розвитку суспільства при ефективному використанні матеріальних, трудових та фінансових ресурсів. На нашу думку, економічний контроль є самостійною функцією управління економікою, не поглинає інші функції і не може бути допоміжною, «похідною» функцією, взаємно проникає в них, активно впливаючи на ефективність їх використання.

ЛІТЕРАТУРА

1. *Базась М. Ф.* Методика та організація фінансового контролю: Підруч. для студ. вищ. навч. закл. — К.: МАУП, 2004. — 440 с
2. *Белобжецкий И. А.* Финансово-хозяйственный контроль и новый хозяйственный механизм. — М.: Финансы и статистика, 1989. — 256 с.
3. *Білуха М. Т.* Теорія фінансово-господарського контролю і аудиту. — К.: Влада і Влад, 1996. — 364 с.
4. *Калюга Є. В.* Фінансово-господарський контроль в системі управління: Монографія. — К.: Ельга, Ніка-Центр, 2002. — 360 с
5. *Нападковська Л. В.* Внутрішньогосподарський контроль в ринковій економіці: Монографія. — Дніпропетровськ: Наука і освіта, 2000. — 224 с.
6. *Шевчук В. О.* Контроль господарських систем в суспільстві з перехідною економікою (Проблеми теорії, організації, методології): Монографія. — К.: КДТЕУ, 1998. — 374 с.

С. П. Самохвал, асистент,
Київський національний економічний університет
імені Вадима Гетьмана

ПРОВЕДЕННЯ ІНВЕНТАРИЗАЦІЇ НАФТОПРОДУКТІВ НА ПІДПРИЄМСТВАХ АПК

На даному етапі розвитку агропромислового комплексу України дуже важливого значення набуває раціональне та ефективне використання матеріальних ресурсів підприємствами АПК. Значну питому вагу в структурі ресурсного потенціалу господарств мають нафтопродукти. Одним із інструментів контролю за наявністю та використанням нафтопродуктів є їх інвентаризація. Даній проблемі останнім часом не приділялось достатньої уваги провідними науковцями-економістами. Також на нашу думку дещо застарілою є і нормативно-правова база з питань інвентаризації.

Зважаючи на вказане, метою нашого дослідження є ґрунтовне розкриття проблем проведення інвентаризації нафтопродуктів та шляхи її удосконалення.

При проведенні інвентаризації нафтопродуктів підприємства АПК повинні керуватися «Інструкцією про порядок проведення інвентаризації нафтопродуктів № 81—38—101—235—122» від 02.04.1998 р. Відповідальність за проведення інвентаризації несе керівник підприємства.

Інвентаризації підлягають нафта і нафтопродукти, що містяться у резервуарах, бочках та дрібній тарі.

Інвентаризація нафтопродуктів на складах підприємства проводиться на перше число за звітним місяцем, але не рідше одного разу на місяць. Крім того, проведення інвентаризації є обов'язковим :

1) при зміні матеріально-відповідальних осіб (на день приймання-передавання справ);

2) при встановленні фактів крадіжок або зловживань (на день встановлення таких фактів);

3) при передачі майна державного підприємства в оренду, приватизації майна державного підприємства, перетворенні державного підприємства в акціонерне товариство, а також інших випадках передбачених законодавством;

4) у разі технологічних аварій, пожежі чи стихійного лиха (на день після закінчення явищ);

5) за приписом судово-слідчих органів;

6) у разі ліквідації підприємства;

7) при передачі підприємств та їх структурних підрозділів (на дату передачі).

Основними завданнями інвентаризації нафтопродуктів є:

1) виявлення фактичної наявності нафти та нафтопродуктів на складах;

2) встановлення лишку або нестачі нафтопродуктів шляхом зіставлення фактичної наявності з даними обліку;

3) виявлення нафтопродуктів, які частково втратили свою первісну якість;

4) перевірка дотримання умов та порядку зберігання нафтопродуктів.

Для проведення інвентаризаційної роботи на підприємствах розпорядчим документом її керівника створюється постійно діюча інвентаризаційна комісія у складі керівників структурних підрозділів та головного бухгалтера, яку очолює керівник підприємства або його заступник. На підприємствах, де через великий обсяг робіт проведення інвентаризацій не може бути забезпечене однією комісією, для безпосереднього проведення інвентаризації у місцях зберігання нафтопродуктів розпорядчим документом керівника підприємства створюються робочі інвентаризаційні комісії у складі осіб, які мають навички їх проведення. Робочі інвентаризаційні комісії очолюються представником керівника підприємства. Забороняється призначати головою робочої інвентаризаційної комісії у тих самих матеріально-відповідальних осіб одного й того ж працівника два рази підряд.

Постійно діючі інвентаризаційні комісії проводять профілактичну роботу із забезпечення збереження нафтопродуктів, організовують проведення інвентаризацій і здійснюють інструктаж членів робочих інвентаризаційних комісій, проводять контрольні перевірки правильності проведення інвентаризацій, а також вибіркові інвентаризації нафтопродук-

тів у міжінвентаризаційний період, перевіряють правильність визначення інвентаризаційних різниць, обґрунтованість пропозицій щодо залишків, пересортиці нафтопродуктів, проводять повторні суцільні інвентаризації при встановленні серйозних порушень правил проведення інвентаризації, розглядають письмові пояснення осіб, які допустили нестачу чи псування якості нафтопродуктів, а також відображають у протоколі свої пропозиції щодо врегулювання виявлених нестач та втрат від псування якості нафтопродуктів внаслідок пересортиці. Інвентаризувати нафту та нафтопродукти за неповного складу інвентаризаційної комісії забороняється.

До початку проведення обов'язкової інвентаризації або визначеної підприємством, в присутності комісії матеріально-відповідальні особи складають звіт про останні проведені операції, відображають їх у складському обліку і разом з описом документів під розписку здають до бухгалтерії.

Перед початком проведення інвентаризації членам робочих інвентаризаційних комісій вручається розпорядження (наказ), в якому встановлюється термін початку і закінчення її роботи.

Під час інвентаризації нафтопродуктів, перш за все визначають придатність засобів вимірювальної техніки та градуировальних таблиць. Після цього визначають об'єм і масу нафтопродуктів у резервуарах з дотриманням вимог Інструкції. При цьому результати вимірів у резервуарах заносяться інвентаризаційною комісією до журналу вимірювання нафтопродуктів у резервуарах. Останніми переважають нафтопродукти, які містяться у тарі.

Одночасно з цим проводиться перевірка правильності нарахування втрат нафтопродуктів при зберіганні. Втрати нафтопродуктів розраховуються залежно від типу резервуара, в якому зберігався нафтопродукт. Норми втрат при зберіганні даються в кілограмах на місяць з вільної поверхні нафтопродукту. Розрахунок ведеться за таким чином:

$$П = 0,865 \times д \times н,$$

де П — поверхня випаровування, кв. м.;

д — діаметр корпусу резервуару, м;

н — довжина циліндричної частини, м;

0,865 — постійний коефіцієнт.

Поверхня випаровування для кожного резервуару визначається один раз як величина, яка не змінюється. Нормативні втрати при зберіганні за звітний період обчислюються за формулою:

$$X = (П1М1 + П2М2 + П3М3 + \dots + ПкМк) E,$$

де П1; П2; П3; ... Пк — поверхня випаровування для резервуарів чи відкритих земляних настоям, в яких зберігається даний нафтопродукт на протязі звітного періоду, кв. м.;

Е — норма втрат на 1 кв. м. поверхні випаровування за місяць, кг;

М1; М2; М3; ... Мк — число місяців, на протязі яких нафтопродукт зберігається в резервуарах.

Результати розрахунків природних втрат нафтопродуктів за нормами проводяться бухгалтерією підприємства на кожного власника нафтопродуктів і підписуються керівником та головним бухгалтером.

Під час проведення інвентаризації нафтопродуктів на підприємствах АПК може виникнути такий момент, коли інвентаризаційна комісія на деякий час залишає об'єкт інвентаризації. В даному випадку матеріально-відповідальна особа в присутності інвентаризаційної комісії зачиняє і відчиняє приміщення, що інвентаризується, а голова інвентаризаційної комісії опечатує його контрольним пломбінатором, який видається йому перед початком проведення інвентаризації.

На вимогу інвентаризаційної комісії матеріально-відповідальна особа складає звіт на момент інвентаризації і дає розписку, що всі нафтопродукти, які перебувають у її віданні, оприбутковано повністю або на належних підставах списано на видатки. Голова інвентаризаційної комісії візуально перевіряє звіт, підписує кожний документ і ставить дату. Таку процедуру необхідно виконати для запобігання можливій заміні первинних документів та необґрунтованим претензіям з боку матеріально-відповідальних осіб щодо оприбуткування та списання нафтопродуктів. Після цього звіт матеріально-відповідальної особи передається в бухгалтерію для перевірки.

Фактичну наявність нафтопродуктів інвентаризаційна комісія фіксує в інвентаризаційних описах. Інвентаризаційний опис нафти і нафтопродуктів складається у двох примірниках, перший з яких подається до бухгалтерії підприємства, а другий — залишається у матеріально-відповідальній особі. При інвентаризації, що проводиться у разі зміни матеріально-відповідальних осіб, опис складається у трьох примірниках, другий і третій з яких залишаються у матеріально-відповідальних осіб, які приймають і здають нафтопродукти. На неякісні й зіпсовані нафтопродукти інвентаризаційні описи складаються окремо.

На прибуткових документах на нафтопродукти, що надійшли на склад і прийняті під час його інвентаризації, матеріально-відповідальною особою у присутності членів інвентаризаційної комісії за підписом її голови робиться відмітка « після інвентаризації » з посиленням на дату опису, де записані ці нафтопродукти.

Якщо матеріально-відповідальні особи виявляють після інвентаризації помилки в інвентаризаційних описах, вони повинні негайно (до початку відпуску нафтопродуктів) заявити про це інвентаризаційній комісії, яка після перевірки вказаних фактів та їх підтвердження здійснює виправлення помилок.

Контрольні перевірки інвентаризації повинні проводитись постійно діючою інвентаризаційною комісією за участю членів робочих інвентаризаційних комісій і матеріально-відповідальних осіб після закінчення інвентаризації, але обов'язково до відкриття складу нафтопродуктів, де проводилася інвентаризація. При цьому перевіряються з опису найбільш цінні нафтопродукти, що користуються підвищеним попитом.

Основні й додаткові інвентаризаційні описи нафтопродуктів, що надійшли в бухгалтерію, використовуються для виведення результату інвентаризації. Спочатку обраховується попередній результат, для чого в інвентаризаційному описі поряд із даними про фактичну наявність нафтопродуктів працівники бухгалтерії проставляють кількісні та вартісні показники за даними бухгалтерського обліку, обчислюють результат, який збігається (не збігається) з обліковими даними.

Усі позиції, де виникли розбіжності у вигляді недостач, надлишків і сумарних різниць, переносяться у порівняльну відомість, в якій обраховується кінцевий результат інвентаризації нафтопродуктів. У цьому обрахунку бере участь інвентаризаційна комісія, яка свої пропозиції щодо виявлених недостач, надлишків чи сумарних різниць фіксує в протоколі.

При складанні порівнювальної відомості в частині пересортиці нафтопродуктів слід мати на увазі, що взаємний залік надлишків і нестач у результаті пересортиці допускається, як виняток, за один і той самий період, в одній і тій же матеріально-відповідальній особі, стосовно одного й того самого найменування і в тотожних кількостях. Пропозиції щодо можливого взаємного заліку подаються робочою інвентаризаційною комісією на розгляд постійно діючої комісії і остаточно схвалюються керівником підприємства, який після вивчення усіх поданих матеріалів приймає відповідне рішення про залік.

Якщо при заліку нестач надлишками пересортиці вартість цінностей, яких бракує, вища за вартість цінностей, що опинилися у надлишку, то цю різницю вартості відшкодовують особи, що їх вчинили. Якщо конкретні винуватці пересортиці нафтопродуктів не встановлені, то сумові різниці розглядаються як нестачі понад норми втрат і списуються на витрати обігу. На різниці по вартості від пересортиці у сторону нестачі, що виникла не з вини матеріально-відповідальних осіб, у протоколах інвентаризаційної комісії повинні бути наведені вичерпні пояснення про причини, за якими такі різниці не можуть бути списані на винуватців.

За всі надлишки і нестачі нафтопродуктів понад установлені норми природних втрат робоча інвентаризаційна має одержати письмові пояснення відповідних працівників. Згідно з поданими поясненнями і матеріалами постійно діюча інвентаризаційна комісія встановлює характер виявлених нестач, втрат і псування продуктів, а також їх надлишків.

У випадку змішування і псування нафтопродуктів вживаються заходи щодо поновлення їх якості. Якщо суміш нафтопродуктів не піддається поновленню і підлягає переведенню у нижчі сорти, то збитки стягуються з осіб, що їх вчинили, із складанням акта про змішування нафтопродуктів.

На жаль, на сьогодні доводиться констатувати, що при інвентаризації нафтопродуктів на підприємствах АПК найчастіше встановлюються нестачі. Нестачі, як результат інвентаризації, відображаються на рахунках бухгалтерського обліку таким чином (табл. 1).

Таблиця 1

№ п/п	Зміст господарської операції	Кореспондуючі рахунки	
		дебет	кредит
	Якщо винну особу не встановлено		
1	Відображення суми нестачі	947	203
2	Нараховано суму ПДВ	947	641
3	Відображення на позабалансовому рахунку суми нестачі		072
4	Віднесено на фінансові результати суму нестачі	791	947
	Якщо винну особу встановлено		
1	Відображення суми нестачі	947	203
2	Сума, що підлягає відшкодуванню в розмірі, встановленому згідно з вимогами чинного Законодавства	375	716
3	Відображено суму ПДВ	716	641
4	Відображено суму, що підлягає сплаті до бюджету	716	642
5	Отримано суму відшкодування втрат	30, 31	375
6	Перераховано до бюджету різницю між сумою відшкодування і балансовою вартістю нафтопродуктів, яких не вистачає	641, 642	311
7	Віднесено на фінансові результати суму нестачі	791	947
8	Віднесено на фінансові результати суму відшкодування нестач	716	791

При встановленні обсягів втрат нафтопродуктів слід керуватися «Порядком визначення розміру збитків від розкрадання, нестачі, знищення (псування) матеріальних цінностей», затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 22.01.96 № 116. Для цього використовують таку формулу:

$$P_3 = [(B_v - A) \times I_{\text{інф.}} + \text{ПДВ} + A \text{ зб.}] \times 2,$$

де B_v — балансова вартість на момент встановлення факту розкрадання, нестачі,

A — амортизаційні відрахування,

$I_{\text{інф.}}$ — коефіцієнт інфляції,

ПДВ — сума ПДВ,

А зб — сума акцизного збору.

Затверджені результати інвентаризації нафтопродуктів відображаються в бухгалтерському обліку підприємств АПК в тому місяці, в якому закінчена інвентаризація, але не пізніше 10 числа наступного за звітним місяцем з відображенням у бухгалтерському обліку цього місяця.

Із проведеного дослідження можна зробити висновок, що проблема інвентаризації нафтопродуктів на підприємствах АПК є досить важливою, особливо в світлі постійно зростаючого попиту на них та їх різкого подорожчання. Тому лише комплексний та виважений підхід керівництва підприємства до проведення інвентаризації дасть необхідний результат.

ЛІТЕРАТУРА

1. «Інструкція про порядок приймання, транспортування, зберігання, відпуску та обліку нафти і нафтопродуктів на підприємствах і в організаціях України № 81/38/101/235/122 від 02.04.1998 р.», затверджена Міністерством економіки України.
2. Порядок визначення розміру збитків від розкрадання, нестачі, знищення (псування) матеріальних цінностей, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 22.01.96 № 116 (116-96-п).
3. Наказ Міністерства транспорту України «Про затвердження норм витрат палива і мастильних матеріалів» від 10 лютого 1998 року № 43.
4. Бухгалтерський облік на сільськогосподарських підприємствах / За ред. М. Ф. Огійчука. — К.: Вища освіта, 2003.

И. И. Скиндер, магистр экономических наук,
аспирант кафедры бухгалтерского учета, анализа и аудита в АПК,
Белорусский государственный экономический университет,
г. Минск

ОСНОВНЫЕ НАПРАВЛЕНИЯ СОВЕРШЕНСТВОВАНИЯ УЧЕТА КРЕДИТОВ В СООТВЕТСТВИИ С МЕЖДУНАРОДНОЙ ПРАКТИКОЙ

На данный момент многие аспекты по учету кредитных средств остаются неопределенными. Образовался ряд проблем, на которые необходимо обратить внимание, поэтому требуется уделить особое внимание некоторым направлениям совершенствования учета кредитных операций.

Одним из направлений совершенствования учета кредитов банка является организация аналитического учета. В Типовом плане счетов Республики Беларусь не предусмотрены субсчета к счетам по учету кредитов. Поэтому можно выделить их в следующем порядке (на примере счета 66.1):

66.1.1 «Расчеты по краткосрочным кредитам банка в национальной валюте»